



Наукові перспективи
Видавнича група

№ 3 (17)

2023

НАУКА і ТЕХНІКА

серія: право, серія: економіка, серія: педагогіка,
серія: техніка, серія: фізико-математичні науки

СЬОГОДНІ

/Administration
/Human Resources
/Legal
/Accounting
/Finance
/Marketing
/Publicity
/Promotion
/Research
/Business
/Development
/Engineering
/Manufacturing
/Planning

З Україною

в серці!



Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська наукова організація
«Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного
управління»**

Громадська організація «Асоціація науковців України»

«Наука і техніка сьогодні»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*

Випуск № 3(17) 2023

Київ – 2023

Publishing Group «Scientific Perspectives»

**Public Scientific Organization
«Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public
Administration»**

Public organization «Association of Scientists of Ukraine»

"Science and technology today"

*("Pedagogy" series, "Law" series, "Economics" series,
"Physical and mathematical sciences" series, "Technics" series)*

Issue № 3(17) 2023

Kiev – 2023



«Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»): журнал. 2023. № 3(17) 2023. С. 606



Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та педагогіки (спеціальності – 015 - Педагогічні науки; 076 - Економічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 530 журналу присвоєно категорію "Б" із права (спеціальність – 081 Юридичні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 10.10.2022 № 894 журналу присвоєно категорію "Б" із техніки (спеціальність - 122 Комп'ютерні науки)

Журнал видається за підтримки Міждержавної гільдії інженерів консультантів, Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 24.03.2023, № 8/3-23)



Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible

Головний редактор: Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Лауреат Премії Президента України для молодих вчених, Лауреат Премії Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим в галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок, академік Академії наук вищої школи України, Заслужений юрист України (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

1. Артемчук Володимир Олександрович - доктор технічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г.Є. Пухова НАН України (Київ, Україна);
2. Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна);
3. Бірюкова Тетяна Вікторівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри біологічної фізики та медичної інформатики Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна);
4. Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна);
5. Волк Павло Павлович — доцент кафедри водної інженерії та водних технологій Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна);
6. Гирка Ольга Ігорівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю Львівського торговельно-економічного університету (Львів, Україна);
7. Гнатюк Сергій Олександрович - кандидат технічних наук, доцент, заступник декана факультету аеронавігації, електроніки та телекомунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
8. Дацій Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна);
9. Дівізніюк Михайло Михайлович - доктор фізико-математичних наук, професор, Завідувач відділу Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи "Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України" (Київ, Україна);
10. Дяденчук Альона Федорівна - кандидат технічних наук, старший викладач кафедри вищої математики і фізики Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (Мелітополь, Україна);
11. Забулонов Юрій Леонідович - доктор технічних наук, професор, Член-кореспондент НАН України, директор Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України» (Київ, Україна);
12. Ільїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна);
13. Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна);
14. Кардаш Оксана Любомирівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматизації, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна);
15. Квасніков Володимир Павлович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
16. Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна);
17. Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна);
18. Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна);

19. Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна);
20. Кузьмич Людмила Володимирівна - доктор технічних наук, головний науковий співробітник Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна);
21. Куницький Сергій Олегович - кандидат технічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник науково-дослідної частини Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна);
22. Лук'янчук Олександр Петрович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри будівельних, дорожніх, меліоративних, сільськогосподарських машин та обладнання Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна);
23. Маджд Світлана Михайлівна - доктор технічних наук, професор, професор кафедри зеленої економіки та економіки природокористування Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління (Київ, Україна);
24. Мануель Давид Массено - доцент відділу права та захисту даних, старший науковий співробітник і член координаційного комітету лабораторії UbiNET, запрошений член PDPC, член-консультант комісії цифрового права муніципальних адвокатських колегій Кампінаса та Прая-Гранде (Сан-Паулу), а також Комісії з інновацій, управління та технологій муніципальної адвокатської колегії Гуарульюса, коментатор IODA, почесний член IDEIA Institute, член Наукового комітету MICHN, член EDEN, член-кореспондент RedNAC, член UMAU, член-кореспондент UBAU (Португалія);
25. Микитин Тарас Миронович - кандидат технічних наук, завідувач кафедри економіки та менеджменту Рівненського державного інституту культури (Рівне, Україна);
26. Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна);
27. Мізюк Вікторія Анатоліївна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна);
28. Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна);
29. Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща);
30. Огієнко Микола Миколайович - кандидат технічних наук, професор кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
31. Одарченко Роман Сергійович - завідувач кафедри телекомунікаційних та радіоелектронних систем Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
32. Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПрН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна);
33. Опанасенко Володимир Миколайович — доцент кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
34. Охрімченко (Жмурко) Тетяна Олександрівна - старший науковий співробітник кафедри комп'ютеризованих систем управління Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
35. Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна);
36. Поліщук Віталій Васильович — кандидат сільськогосподарських наук, завідувач відділу зрошення, відділення меліорації Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна);
37. Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);
38. Синиціна Юлія Петрівна - кандидат технічних наук, PhD, доцент кафедри економічної та інформаційної безпеки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (Дніпро, Україна);
39. Сопілько Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна);
40. Стахова Анжеліка Петрівна — старший викладач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
41. Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна);
42. Федоренко Владислав Леонідович — доктор юридичних наук, професор, DrHb - доктор хабілітований наук правничих (Польська академія наук), Заслужений юрист України, директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України ((Київ, Україна);
43. Фесенко Андрій Олексійович - кандидат технічних наук, асистент кафедри кібербезпеки та захисту інформації Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (Київ, Україна);
44. Черненко Варвара Петрівна - кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри інформатики і вищої математики Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (Кременчук, Україна);
45. Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна);
46. Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна);
47. Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна);
48. Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна);
49. Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна);
50. Яцишин Андрій Васильович - доктор технічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи "Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України" (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

- Кірдан О.П., Глущенко І.М.** 335
ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ
- Лупак Н.М., Ступеньков С.О., Овчарук В.В., Скидан Р.О., Парфентьєва І.П.** 346
ПЕДАГОГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У СУЧАСНИХ УМОВАХ
- Махомета Т.М., Тягай І.М.** 360
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ
- Притуляк Т.С., Сокаль М.А., Цегельник Т.М., Мельничук Р.А., Печарська В.П.** 370
НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ
- Саланда І.П., Галаган І.М., Фурман О.А., Клак Д.С.** 381
ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ НУШ
- Семко Л.П.** 393
ВИКОРИСТАННЯ ЗАДАЧ ПРИКЛАДНОГО СПРЯМУВАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ В ГІМНАЗІЇ
- Семко Л.В., Радзівіл Т.А.** 403
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ АКОРДЕОНІСТІВ-ВИКОНАВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Сікора Я.Б.** 416
РЕТРОСПЕКТИВА ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
- Стецула Н.О., Абрамова О.В., Герасимчук Г.А., Крижановська Т.І., Крись О.П.** 428
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ STEM-ОСВІТИ: ІНТЕГРАЦІЯ В ОСВІТІ
- Тернавська Т.А., Пухальська Г.А., Журат Ю.В.** 437
МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

УДК 378.048.2

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-3\(17\)-437-450](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-3(17)-437-450)

Тернавська Тетяна Анатоліївна кандидат педагогічних наук, доцент, методист відділу ліцензування та акредитації Центру забезпечення якості вищої освіти, Льотна академія Національного авіаційного університету, вул. Степана Чобану, 1, м. Кропивницький, 25005, тел.: (0522) 34-40-39, <http://orcid.org/0000-0002-9464-3175>

Пухальська Галина Анатоліївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри права та соціально-гуманітарних дисциплін, Льотна академія Національного авіаційного університету, вул. Степана Чобану, 1, м. Кропивницький, 25005, тел.: (0522) 34-40-39, <https://orcid.org/0000-0002-5378-537X>

Журат Юлія Василівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. Рівненська, 14, корпус №8, м. Чернівці, 58004, тел.: (0372) 58-48-11, <https://orcid.org/0000-0003-3535-9817>

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Анотація. Презентовано методологічні аспекти, сильні та слабкі сторони практичної підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в Льотній академії Національного авіаційного університету. Обґрунтовано формування у здобувачів вищої освіти позитивної мотивації до фахової науково-педагогічної діяльності, вдосконалення комплексу професійних компетентностей, що забезпечують готовність до педагогічного проєктування навчально-методичних комплексів дисциплін відповідно до профілю підготовки і проведення рівних видів навчальних занять з використанням інноваційних освітніх технологій. Розкрито зміст, хронологічну послідовність етапів та методологічні основи проходження фахової науково-педагогічної практики.

Метою дослідження став теоретичний аналіз методологічних аспектів науково-педагогічної практичної підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, розкриття її сильних та слабких сторін.

У якості методів дослідження використано теоретичні методи дослідження, які базуються на аналізі наукової та методичної літератури, узагальнено проблеми, з якими зіштовхуються здобувачі у період

пандемії/воєнного стану з проблеми практичної підготовки здобувачів вищої освіти, зокрема третього (освітньо-наукового) рівня ступеня доктора філософії. Проаналізовано та обґрунтовано методологічні та хронологічні аспекти проходження фахової науково-педагогічної практики, сильні та слабкі сторони в її організації та процесі проходження.

Узагальнено, що очікуваними результатами фахової науково-дослідної педагогічної практики є вдосконалення компетентностей викладання, збору, аналізу та застосування досвіду взаємодії усіх учасників освітнього процесу для підвищення його ефективності. Зазначено сильні сторони та рекомендації щодо подолання проблем слабких сторін проходження практики, з якими зіштовхуються здобувачі у період пандемії/воєнного стану.

Ключові слова: фахова науково-педагогічна практика, здобувачі вищої освіти, етапи практики, фахові компетентності, науково-педагогічний працівник.

Ternavska Tetiana Anatoliivna, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Methodist of the Licensing and Accreditation Department of the Center for Quality Assurance of Higher Education, Flight Academy of the National Aviation University, Stepana Chobanu St., 1, Kropyvnytskyi, 25005, tel.: (0522) 34-40-39, <http://orcid.org/0000-0002-9464-3175>

Pukhalska Halyna Anatoliivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Law and Social and Humanitarian Disciplines, Flight Academy of the National Aviation University, Stepana Chobanu St., 1, Kropyvnytskyi, 25005, tel.: (0522) 34-40-39, <https://orcid.org/0000-0002-5378-537X>

Zhurat Yuliya Vasylivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Psychology of Preschool Education, Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Rivnenska St., 14. Building 8, Chernivtsi, 58004, tel.: (0372) 58-48-11, <http://orcid.org/0000-0003-3535-9817>

METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE PRACTICAL TRAINING OF THIRD (EDUCATION-SCIENTIFIC) LEVEL OF HIGHER EDUCATION IN TEACHING SPECIALTIES

Abstract. Methodological aspects, strengths and weaknesses of practical training of applicants of the third (educational and scientific) level of higher education at the Flight Academy of the National Aviation University are presented. The formation of positive motivation among students of higher education for professional scientific and pedagogical activities, improvement of the set of

professional competencies, which ensure readiness for pedagogical design of educational and methodological complexes of disciplines in accordance with the profile of preparation and conducting of equal types of educational classes using innovative educational technologies, is substantiated. The content, chronological sequence of stages and methodological foundations of professional scientific-pedagogical practice are revealed.

The purpose of the study was the theoretical analysis of methodological aspects of scientific and pedagogical practical training of students of the third (educational and scientific) level of higher education, revealing its strengths and weaknesses.

As research methods, theoretical research methods based on the analysis of scientific and methodical literature were used, the problems faced by applicants in the period of pandemic/martial law were summarized from the problem of practical training of applicants of higher education, in particular the third (educational and scientific) level of the degree of Doctor of Philosophy. Methodological and chronological aspects of passing professional scientific and pedagogical practice, strengths and weaknesses in its organization and the process of passing are analyzed and substantiated.

The expediency of forming the skills to carry out a differentiated and individual approach to the subjects of the educational process; professional diagnosis of suitability for the teaching profession; study of the current state of educational work in various types of higher education institutions, advanced and innovative experience; to organize communication with all subjects of the educational process; to conduct scientific and methodological work and psychological and pedagogical research; to work with information and technical means of the educational process; to maintain and prepare documentation is updated.

In general, the expected results of professional scientific research pedagogical practice are the improvement of teaching competencies, collection, analysis and application of the experience of interaction of all participants in the educational process to increase its effectiveness. Strengths and recommendations for overcoming practice weaknesses faced by applicants during pandemic/martial law are outlined.

Keywords: professional scientific and pedagogical practice, students of higher education, stages of practice, professional competences, scientific and pedagogical worker.

Постановка проблеми. Фахова науково-педагогічна практика є однією з важливих підсистем загальної системи професійної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Льотної академії Національного авіаційного університету. Вона проводяться в умовах максимально

наближених до професійної діяльності. В процесі проходження фахової науково-педагогічної практики можна усвідомити науково-теоретичні основи роботи викладача, осмислити закономірності і принципи освіти, розвитку, навчання й виховання, оволодіти професійними компетенціями, досвідом практичної діяльності, активно включитися в освітній процес здобувачів другого (магістерського) та/або першого (бакалаврського) рівня освіти. Проходження практики в умовах закладів вищої освіти сприяє формуванню свідомого ставлення кожного майбутнього доктора філософії до педагогічної діяльності, поглибленому вивченню загальнокультурних і психолого-педагогічних дисциплін, розвитку педагогічних здібностей, застосуванню інноваційних педагогічних технологій, вияв особистої педагогічної майстерності, вихованню необхідних особистісних якостей, які забезпечать успішне виконання функцій викладача та науковця закладу вищої освіти.

Фахова науково-педагогічна практика є важливим освітнім компонентом підготовки майбутнього науково-педагогічного працівника до професійної діяльності, значуща ланка в набутті майбутнім викладачем професійних компетентностей, вибудовуванні особливої індивідуальної освітньої траєкторії та особистісних психологічних якостей (характеру, вольових та організаторських здібностей, витримки, такту, комунікації з усіма учасниками освітнього процесу).

Для оцінки, аналізу та роботи над помилками професійної майстерності майбутнього науково-педагогічного працівника на рівні результативних показників мають переважати: оцінка реального стану освіченості та фахової підготовки здобувачів другого (магістерського) та/або першого (бакалаврського) рівня освіти, їх здатність до навчання; стан професійної та загальної культури; застосування індивідуального та диференційованого підходу до конкретного здобувача вищої освіти, проектування перспективи їх подальшого особистісного та кваліфікованого розвитку; актуалізація сильних освітніх сторін здобувачів вищої освіти, раціональний супровід формування індивідуальної освітньої траєкторії кожного здобувача вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відповідно до Положення про проведення практики в Льотній академії Національного авіаційного університету [1] та Положення про науково-педагогічну практику здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (ступеня доктора філософії) в Льотній академії НАУ проходження практики в умовах закладів вищої освіти сприяє формуванню свідомого ставлення кожного майбутнього доктора філософії до педагогічної діяльності, поглибленому вивченню загальнокультурних і психолого-педагогічних дисциплін, розвитку педагогічних здібностей, застосуванню інноваційних педагогічних технологій, вияв особистої педагогічної майстерності, вихованню необхідних особистісних якостей, які забезпечать успішне виконання функцій викладача

та науковця закладу вищої освіти [2].

Забезпечення якісного проведення практик передбачає виконання ряду організаційних заходів: випускова кафедра встановлює бази практик; керівник практики розподіляє здобувачів вищої освіти за місцем проходження практик; керівник практики від випускової кафедри та представник від закладу вищої освіти, що приймає студентів на практику, обговорюють та складають програму практики [3].

Питаннями практичної підготовки здобувачів вищої освіти, тому числі і здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня, займається переважна частина сучасних українських та іноземних науковців, зокрема: В. Гладуш і Г. Лисенко [4], В. Калінський [5], Л. Кайдалова, О. Романовська, Н. Науменко [6], О. Шаумян [7], М. Шарплс [8], Х. Ульфертс [9], М. Євтух [10] тощо.

На думку В. Гладуш та Г. Лисенко, перед науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти стоїть надзвичайно важливе завдання – допомогти здобувачам вищої освіти стати висококваліфікованими фахівцями, здатними знайти місце на ринку праці, творчо реалізувати набуті у закладі вищої освіти знання та практичні уміння [4, с. 187]. Така думка підтверджує важливість набуття практичних професійних компетенцій у процесі проходження фахової науково-педагогічної практики.

В. Калінський зазначає, що ефективна комунікативна поведінка професіонала, формується під час застосування теоретичних та практичних умінь, в результаті чого реалізуються мовні та інші експресивні вміння, а також уміння здійснювати освітній та виховний вплив на суб'єктів освітнього процесу. У процесі практичної діяльності формуються внутрішні взаємини, що забезпечуються перцептивними вміннями, вміннями встановлювати взаємний контакт на початку комунікації, вміннями зберігати позитивну комунікацію в процесі педагогічного спілкування [5, с. 140].

Сучасні науковці Л. Кайдалова, О. Романовська, Н. Науменко наголошують на тому, що педагогічна практика для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти є складовою частиною професійної підготовки та завершальним етапом практичної підготовки майбутніх викладачів до їх науково-педагогічної діяльності, в результаті чого формується творча ініціатива, закріплюється компетенції наукового дослідження в конкретній професійній діяльності, формується педагогічна майстерність тощо [6, с. 4].

За результатами аналізу вербальних репрезентацій мотиваційних установок особистості під час практичної діяльності, сучасними науковцями на чолі з О. Шаумян аргументовано те, що якщо між керівником та підлеглим відстежується співпраця і є спільне прагнення до успіху, то переважають високі мотиваційні установки ефективної пізнавально-наукової діяльності, зокрема категорія «надія на успіх» [7].

Сучасний практик Майк Шарплс зазначає, що у процесі науково-практичної діяльності у майбутнього науково-педагогічного працівника є можливість застосувати інноваційні підходи до навчальної діяльності, сприйняття педагогічної взаємодії в епоху цифровізації та дистанційного навчання, презентацію практичних наслідків теоретичних наукових досліджень у компіляції освітніх наук, психології, соціології та неврології [8].

Для того, щоб виконувати ефективну роль викладача, на думку освітянки Ханни Ульфертс, здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня має бути експертом в галузі викладання та виховання, базувати свою практичну діяльність на спеціалізованих та оновлених знаннях, бути провідниками інклюзивної, справедливої освіти, створювати різноманіття та прикладний аспект у процесі ефективної взаємодії суб'єктами освітнього процесу [9].

Академік М. Євтух наголошує, що умови сьогодення вимагають ефективності у підготовці педагогічного працівника з новими, інноваційними поглядами, який є інтелектуально мобільним, гнучким щодо можливості постійного вдосконалення в умовах швидкої трансформації освітнього середовища, вільним від стереотипного мислення, толерантним та позбавленим проявів дискримінаційного підходу до усіх учасників освітнього процесу [10].

Грунтовні розробки сучасних науковців не до кінця розкривають організаційні та методологічні можливості науково-педагогічної практики в умовах дистанційного навчання, зокрема у зв'язку із воєнним станом, що актуалізує необхідність обґрунтування сильних і слабких сторін організації практики з урахуванням зазначених умов та практичні рекомендації щодо покращення ефективності проходження фахової науково-педагогічної практики.

Мета статті - дослідити методологічні аспекти фахової науково-педагогічної підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, розкриття її сильних та слабких сторін.

Завдання дослідження: виокремити сильні та слабкі сторони організації проходження фахової науково-педагогічної практики в умовах дистанційного навчання; надати рекомендації щодо оптимізації проходження науково-педагогічної практики здобувачами третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Метою проходження фахової науково-педагогічної практики здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (ступеня доктора філософії) є формування в них позитивної мотивації до науково-педагогічної діяльності і комплексу професійних компетентностей, що забезпечують готовність до педагогічного проектування навчально-методичних комплексів дисциплін відповідно до профілю

підготовки і проведення різних видів навчальних занять з використанням інноваційних освітніх технологій; формування вмінь виконання гностичних, проєктувальних, конструктивних, організаторських, комунікативних та виховних педагогічних функцій; закріплення психолого-педагогічних знань з професійної педагогіки і набуття навичок творчого підходу до вирішення науково-педагогічних завдань.

Проходження фахової науково-педагогічної практики також передбачає розвиток у майбутніх науково-педагогічних працівників педагогічної свідомості і професійно важливих якостей особистості, розвиток професійної культури, формування компетентностей застосування інноваційних освітніх технологій і педагогічної техніки.

Здобувач ВО набуває досвіду використання методів вивчення та аналізу педагогічного досвіду і застосування його в науково-педагогічній діяльності, формування творчого педагогічного мислення, індивідуального стилю професійної діяльності, науково-дослідницького підходу до неї. Одним із важливих аспектів у процесі проходження фахової науково-педагогічної практики є профорієнтація і професійне виховання, розвиток і закріплення інтересу до педагогічної діяльності та роботи зі здобувачами першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти.

Актуальним у процесі проходження практики є: формування умінь здійснювати диференційований та індивідуальний підхід до суб'єктів освітнього процесу; оволодіння методикою вивчення здобувачів вищої освіти та студентського колективу; розвиток потреби в педагогічній самоосвіті і постійному самовдосконаленні; професійна діагностика придатності до педагогічної професії; вивчення сучасного стану навчально-виховної роботи в різних типах закладів вищої освіти, передового і інноваційного досвіду.

Таким чином, фахова науково-педагогічна практика виконує ряд функцій: адаптаційну, навчально-виховну, розвивальну та діагностичну.

Разом з тим, за період проходження практики у здобувачів вищої освіти формуються основні виховні компетенції: самостійно проводити навчально-виховну й позааудиторну роботу зі своєї дисципліни та виконувати функції наставника (куратора) академічно групи; в разі потреби, вести роз'яснювальну бесіду із усіма суб'єктами освітнього процесу; проводити науково-методичну роботу та психолого-педагогічні дослідження; працювати з інформаційними та технічними засобами освітнього процесу; вести та оформлювати документацію тощо.

Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, який навчається за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, має пройти науково-педагогічну практику в декілька етапів [2]: ознайомлення з організаційною структурою закладу вищої освіти – базою практики; моніторинг навчальних планів та програм; відвідування здобувачем

навчальних занять, які проводять науково-педагогічні працівники; теоретична підготовка до проведення начальних занять здобувачем; проведення занять здобувачем; обговорення та аналіз проведених занять здобувачами з керівником практики; підготовка звітної документації та її захист на підсумковій конференції.

На першому етапі відбувається ознайомлення з організаційною структурою ЗВО та особливостями його функціонування (які відображаються у притаманних освітній організації принципах, чинниках, формах організації освітніх процесів, меті, засобах діяльності, культурних традиціях, цінностях тощо); статутом закладу, де визначені мета, основні завдання й організаційно-правові засади діяльності закладу та організації освітнього процесу в ньому; права й обов'язки учасників цього процесу; засадничі принципи управління освітнім закладом. Водночас, здобувачі ВО мають визначити специфіку закладу (проаналізувати місію, стратегію), що стосуються функціонування саме цього закладу у системі вищої освіти України; дослідити моделі та методи організації освітнього процесу і проаналізувати систему та критерії оцінювання програмних результатів навчання, вивчити модель реалізації політики академічної доброчесності в ЗВО.

Сильною стороною є те, що здобувач вищої освіти має можливість самостійно ознайомитися із специфікою закладу вищої освіти, науково-педагогічним складом, осередками студентського самоврядування, радою молодих вчених тощо. На заваді цьому можуть стати тільки умови дистанційного навчання, коли суб'єкти освітньої діяльності спілкуються між собою опосередковано, шляхом онлайн зустрічей та навчальних платформ. В допомогу здобувачеві, що проходить практику, може виступити офіційний веб-сайт закладу вищої освіти, де зосереджена максимальна кількість інформації про основні структурні та процесуальні моменти організації та перебігу освітнього процесу.

Другий етап полягає в ознайомленні з навчальними планами й аналізі програм різних дисциплін, вивченні їх місця в структурно-логічних схемах освітніх програм. У здобувачів ВО формуються уміння та навички з розроблення робочої програми з самостійно обраної дисципліни; вміння розробляти плани-конспекти занять, тестові завдання, складати контрольні завдання та запитання до теми кожного заняття, які можуть бути розміщені на електронних освітніх платформах ЗВО. Висвітлення освітніх програм, навчальних планів та силбусів навчальної дисципліни на офіційному сайті закладу вищої освіти – бази проходження практики стане в нагоді для здобувача-практиканта. Спілкування із науковим керівником, науково-педагогічним працівником, який викладає обрану здобувачем вищої освіти дисципліну, та самостійна підготовка до майбутнього викладання дасть позитивні результати у складанні планів-конспектів до занять та підготовці до

безпосередньої взаємодії зі здобувачами вищої освіти.

На третьому етапі здобувачі ВО відвідують заняття НПП ЗВО, вивчають особливості застосування сучасних технологій і методик навчання, у тому числі – дистанційних. Здобувачі ВО засвоюють основні педагогічні прийоми та методи подання навчального матеріалу; принципи розподілу часу на занятті (тайм-менеджмент), зокрема щодо використання відведеного часу для пояснення основних аспектів запропонованої теми; удосконалюють навички з організації ефективного міжособистісного спілкування зі здобувачами ВО другого (магістерського) та/ або першого (бакалаврського) рівня освіти та НПП.

Безперечно сильною стороною у підготовці до викладання навчальної дисципліни буде поєднання самостійної розробки кожного педагогічного/науково-педагогічного працівника з дотриманням вимог до проведення лекційного/практичного заняття з пропонованими діючими онлайн платформами. Створення відповідних онлайн форм індивідуально педагогічним/науково-педагогічним працівником дає можливість здобувачам освіти адаптуватися під навчальний матеріал, який викладається, під основні терміни та ключові тези тематики тесту. Академічна доброчесність педагогічного/науково-педагогічного працівника має віддзеркалення у складанні завдань до перевірки засвоєних знань, що охоплюють різні теми у співвідношенні відповідно до методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України [11].

Четвертий етап спрямований на опрацювання інформаційних джерел з обраної здобувачем ВО дисципліни, визначення тем лекційних і семінарських занять, підготовку матеріалів до їх проведення (обговорення і погодження з керівником курсу).

Слабкою стороною цього процесу можуть стати умови воєнних реалій: оголошення повітряної тривоги, недоступність до інтернет мережі, аварійне вимкнення електроенергії тощо. В допомогу здобувачеві можуть прийти особисті напрацювання: конспекти лекцій та друковані видання, наявні як у домашній так і в громадській бібліотеці.

На п'ятому етапі здобувачі ВО самостійно проводять два заняття, на які обов'язково запрошують керівника практики. На цьому етапі здобувачі ВО набувають навичок викладання матеріалу з обраної дисципліни (як правило, із застосуванням сучасних технологій, інтерактивних методів навчання, у тому числі – дистанційних), оцінювання знань здобувачів другого (магістерського) та/ або першого (бакалаврського) рівня освіти; удосконалюють власні вміння з поєднання теорії з практикою, з прояву ініціативи; також у них формуються практичні навички науково-педагогічної діяльності у процесі розв'язання конкретних педагогічних ситуацій і виконанні індивідуальних дослідницьких завдань та навички раціональної поведінки в стосунках зі здобувачами другого

(магістерського) та/ або першого (бакалаврського) рівня освіти та НПП.

Сильною стороною викладання здобувачем вищої освіти навчальної дисципліни стає поєднання знань з інформаційних технологій та окремо взятого предмету. Можливість поєднати знання науково-прикладного характеру із застосуванням інформаційних технологій дає можливість показати якість запровадженого дистанційного навчання у зв'язку із карантинними умовами та /або воєнним станом, створює можливість поєднати «улюблені» гаджети із навчанням, використовувати комп'ютер, смартфон або планшет під час заняття та поза ним в освітніх цілях, формувати навички soft-skills та мотивувати здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти до освітньо-професійної діяльності [11].

Шостий етап передбачає обговорення результатів практики з керівником практики та підготовку звітної документації про підсумки проходження науково-педагогічної практики, згідно вимог і прикладів оформлення її структурних елементів.

На сьомому (заключному) етапі після закінчення терміну науково-педагогічної практики на підсумковій конференції здобувачі вищої освіти обов'язково звітують про результати проходження науково-педагогічної практики (виконання програми) [12, с. 50].

Забезпечення якісного проведення практик передбачає виконання ряду організаційних заходів: випускова кафедра встановлює бази практик; керівник практики розподіляє здобувачів вищої освіти за місцем проходження практик; керівник практики від випускової кафедри та представник від закладу вищої освіти, що приймає студентів на практику, обговорюють та складають програму практики.

В Льотній академії Національного авіаційного університету є випадки здобування освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти здобувачами, які наразі перебувають на службі у Збройних силах України. Їх тема дисертаційного дослідження безпосередньо пов'язана з навчально-виховним процесом громадян призовного віку та/або військовослужбовців Національної гвардії України. Сьогоднішні реалії є сильною стороною для таких здобувачів вищої освіти, так як вкладання дисципліни відбувається безпосередньо в реальних умовах, де здобуваються конкретні, такі необхідні навички для майбутніх військових фахівців.

Фахова науково-педагогічна практика починається з організаційних зборів (настановчої конференції) за участю відповідальних за практику від випускової кафедри, здобувачів вищої освіти, керівників практики та представників баз практики. На зборах обговорюються: заходи по організації, проведенню та контролю успішності проходження практики, програма практики, методичні вказівки, права та обов'язки практикантів, керівників

приймаючих закладів вищої освіти, керівників практикою від випускової кафедри, загальні вимоги щодо оформлення звітної документації.

На заключному етапі після закінчення терміну науково-педагогічної практики на підсумковій конференції здобувачі вищої освіти обов'язково звітують про результати проходження фахової науково-педагогічної практики.

Висновки. Отже, очікуваними результатами фахової науково-дослідної педагогічної практики є знання положень науково-методологічної основи дослідження та уміння застосовувати їх при роботі над обраною темою дисертаційної роботи, уміння використовувати сучасні методи збирання, аналізу та обробки наукової інформації, навички викладання зібраної наукової інформації з проблеми дослідження у вигляді тез доповідей, фахових публікацій, завершеної дисертаційної роботи. Компетентності викладання, які набуваються у процесі фахової науково-педагогічної практики, мають стати основним освітньо-науковим містком між майбутнім науково-педагогічним працівником та здобувачами усіх рівнів вищої освіти, що стане основним підґрунтям для перспективи наступного етапу нашого дослідження.

В умовах сьогодення слабкими сторонами проходження фахової науково-педагогічної практики здобувачами третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в Льотні академії Національного авіаційного університету переважно є: неможливість здійснення алгоритмів практичної підготовки під час оголошення повітряної тривоги на території закладу вищої освіти під час проведення заняття здобувачем вищої освіти – практикантом; недоступність до інтернет мережі у зв'язку із аварійним відключенням/поламкою розподільника мережі, аварійне вимкнення електроенергії у зв'язку із ракетними обстрілами території України тощо.

Для посилення сильних сторін практичної підготовки здобувачів вищої освіти рекомендовано: оновлення навчальних планів та освітніх програм відповідно до сучасних вимог ринку праці, на основі новітніх методів та технологій, які дозволять здобувачам вищої освіти набувати практичних навичок, необхідних для успішної кар'єри; забезпечення доступу до сучасних технологій та інфраструктури (комп'ютерні класи, лабораторії та бібліотеки з доступом до онлайн-ресурсів); співпраця з іншими університетами та науковими центрами з усього світу, для забезпечення можливості для міжнародної співпраці та обміну знаннями та досвідом; забезпечення академічної свободи, розвитку критичного мислення та наукового підходу; стимулювання дослідницької роботи здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти та їх керівників, яка може призвести до нових наукових відкриттів та розвитку нових технологій; встановлення більш активної співпраці зі стейкхолдерами освітнього процесу, щоб забезпечити належне розуміння потреб та вимог роботодавців; залучення до допомоги науково-педагогічному складу у вивченні сучасних науково-інформаційних

технологій, що дозволить здобувачам третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти проявити свій інтелектуальний потенціал, почути об'єктивні рекомендації та думки опонентів для вдосконалення своїх напрацювань, отримати більше досвіду та ефективну фахову науково-педагогічну практичну підготовку.

Загалом ефективність фахової науково-педагогічної практики визначається максимальним наближення компонентів освітньо-наукової програми, вибору індивідуальної освітньої траєкторії і активній співпраці здобувача вищої освіти із науковим керівником до тематики наукового дослідження здобувача вищої освіти та перспективою впровадження його напрацювань у процесі дійсної/майбутньої науково-педагогічної діяльності та професійній самореалізації.

Література:

1. Положення про проведення практики в Льотній академії Національного авіаційного університету: затв. вченою радою академії від 26.08.2020 №4. URL: https://www.sfa.org.ua/images/docs/Pologennya_provpunkt.pdf

2. Положення про науково-педагогічну практику здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (ступеня доктора філософії) в Льотній академії НАУ: затв. вченою радою академії від 14.09.2022 №10. URL: https://www.sfa.org.ua/images/docs/Polozhennia_praktyka_aspirantura.pdf

3. Професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти»: затв. наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.03.2021 року № 610. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/03/25/Standart%20na%20hrupu%20profesiy_Vykladachi%20zakladiv%20vyshchoyi%20osvity_25.03.pdf

4. Гладуш В. А., Лисенко Г.І. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посіб. Дніпропетровськ, 2014. 416 с. URL: <http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/documents/pedagogikavsh.pdf>

5. Кайдалова Л. Г., Романовська О. О., Науменко Н. В. Педагогіка вищої школи з педагогічною практикою: метод. рек. до практичних та семінарських занять для аспірантів. Харків: Вид-во НФаУ, 2021. 46 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/6641/.pdf>

6. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.

7. Shaumian, O., Ternavska, T., Viktorova, L., Yarova, A., Obukh, L., & Serhiieva, A. Verbal Representations of Motivational Attitudes of Education Managers in the Post-Information Society. *Postmodern Openings*. 2022. 13(2). P. 51-76. URL: <https://doi.org/10.18662/po/13.2/443>

8. Sharples Mike. *Practical Pedagogy: 40 New Ways to Teach and Learn*. Copyright Year. 2019. 226 p. ISBN 9781138599819. URL: <https://www.routledge.com/Practical-Pedagogy-40-New-Ways-to-Teach-and-Learn/Sharples/p/book/9781138599819>

9. Ulferts Hannah. *Teaching as a Knowledge Profession: Studying Pedagogical Knowledge across Education Systems*. Educational Research and Innovation, OECD Publishing. 2021. 162 p. ISBN: 20769679. URL: https://www.researchgate.net/publication/355490813_Teaching_as_a_Knowledge_Profession_Studying_Pedagogical_Knowledge_across_Education_Systems

10. Євтух М.Б. Роль педагогічної практики у підготовці майбутнього вчителя. Volume 2. October 25, 2019. Edinburgh, Scotland, UK. P.140-143. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/files/journals/4/issues/24/public/24-59-PB.pdf>

11. Тернавська Т.А., Волощук І.А. Професійна освітня траєкторія вчителя у формуванні природничо-математичних компетентностей учнів в умовах військової дійсності. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. Вип. 1, 2022. С. 56-62.: URL: <http://academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/301/285>

12. Тернавська Т.А. Хронологічні аспекти практичної підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. *Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку*: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 25 жовтня 2022 року). Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2022. С.49-51.

References:

1. *Polozhennia pro provedennia praktyky v Lotnii akademii Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu* [Regulations on conducting practice at the Flight Academy of the National Aviation University]: approved. by the Academic Council of the Academy dated August 26, 2020 #4. Retrieved from: https://www.sfa.org.ua/images/docs/Polozhennya_provprakt.pdf [in Ukrainian].

2. *Polozhennia pro naukovo-pedahohichnu praktyku zdobuvachiv tretoho (osvitno-naukovoho) rivnia vyshchoi osvity (stupenia doktora filosofii) v Lotnii akademii NAU* [Regulations on the scientific and pedagogical practice of applicants of the third (educational and scientific) level of higher education (the degree of Doctor of Philosophy) at the Aviation Academy of the National Academy of Sciences]: approved. by the Academic Council of the Academy dated 14.09.2022 №10. Retrieved from: https://www.sfa.org.ua/images/docs/Polozhennia_praktyka_aspirantura.pdf (application date 22.02.2023). [in Ukrainian].

3. *Profesiyni standart na hrupu profesii «Vykladachi zakladiv vyshchoi osvity»* [Professional standard for the group of professions "Teachers of higher education institutions"]: zatv. Nakazom Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy vid 23.03.2021 roku № 610. Retrieved from: https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/03/25/Standart%20na%20hrupu%20profesiy_Vykladachi%20zakladiv%20vyshchoyi%20osvity_25.03.pdf [in Ukrainian].

4. Gladush, V.A., Lysenko, G.I. (2014) *Pedahohika vyshchoi shkoly: teoriia, praktyka, istoriia* [Higher school pedagogy: theory, practice, history: education. Manual]. Dnipropetrovsk. Dnipropetrovsk. Retrieved from <http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/documents/pedagogikavsh.pdf> [in Ukrainian].

5. Kaidalova, L. G., Romanovska, O. O., Naumenko, N. V. (2021). *Pedahohika vyshchoi shkoly z pedahohichnoiu praktykoiu [Higher school pedagogy with pedagogical practice: method. rec. to practical and seminar classes for graduate students]*. Kharkiv: Vyd-vo NFaU. Retrieved from <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/6641/.pdf> [in Ukrainian].

6. Kaplinskyi V. V. (2015). *Metodyka vykladannya u vyshchii shkoli: navchal'nyy posibnyk* [Teaching methods in higher education: study guide]. Vinnytsia: "Niland LTD". [in Ukrainian].

7. Shaumian, O., Ternavska, T., Viktorova, L., Yarova, A., Obukh, L., & Serhiieva, A. (2022). Verbal Representations of Motivational Attitudes of Education Managers in the Post-Information Society. *Postmodern Openings*, 13(2), 51-76. doi: 10.18662/po/13.2/443 [in English].

8. Sharples Mike. (2019). *Practical Pedagogy: 40 New Ways to Teach and Learn* Copyright Year. Retrieved from: <https://www.routledge.com/Practical-Pedagogy-40-New-Ways-to-Teach-and-Learn/Sharples/p/book/9781138599819> [in English].

9. Ulferts Hannah. (2021). *Teaching as a Knowledge Profession: Studying Pedagogical Knowledge across Education Systems. Educational Research and Innovation*. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/355490813_Teaching_as_a_Knowledge_Profession_Studying_Pedagogical_Knowledge_across_Education_Systems [in English].

10. Yevtukh M.V. (2019). Rol pedahohichnoi praktyky u pidhotovtsi maibutnoho vchytelia [The role of pedagogical practice in training a future teacher]. *Scientific discoveries: projects, strategies and development*. Volume 2. October 25, 2019. Edinburgh, Scotland, UK, 140-142. doi: 10.36074/25.10.2019.v2.23 [in Ukrainian].

11. Ternavska T.A., Voloshchuk I.A. (2022). Profesiina osvitnia traiektoriia vchytelia u formuvanni pryrodnycho-matematychnykh kompetentnosti uchniv v umovakh viiskovoi diisnosti. [The professional educational trajectory of the teacher in the formation of natural and mathematical competences of students in the conditions of military reality]. *Academic studies. "Pedagogy" series*. Lutsk: Communal institution of higher education "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, No. 1, 56-62. doi: 10.52726/as.pedagogy/2022.1.9 [in Ukrainian].

12. Ternavska T.A. (2022). Khronolohichni aspekty praktychnoyi pidhotovky zdobuvachiv tret'oho (osvitn'o-naukovoho) rivnya vyshchoyi osvity [Chronological aspects of practical training of applicants of the third (educational and scientific) level of higher education]. *Higher school pedagogy: experience and development trends: materials of the 6th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*. Zaporizhzhia. [in Ukrainian].